

ЦІНОУТВОРЕННЯ НА РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Яковлева Г.В., Захаров І.В.

Перехід України до ринкової системи господарювання спричинив виявлення нових сфер комерційної діяльності. Державна освітня галузь опинилась у ситуації, коли державне фінансування впало до критичної позначки, а розроблення нових програм підтримки потребувало часу й досвіду. Навчальні заклади, були змушені враховувати ринкову ситуацію й розв'язувати низку проблем, які раніше перебували у загальнодержавній сфері. Загострюється конкурентна боротьба за сфери впливу у певних економічних регіонах, змінилися її форми, удосконалилися засоби й методи, і при цьому значно змінилася роль споживача, який перетворився на активну ринкову силу, що має свободу вибору, самостійно оплачує власне навчання й потребує відповідної якості надання послуг.

У перші роки ринкового становлення навчальні заклади зіткнулися з проблемами низької платоспроможності населення, причиною чого стала економічна криза в післяперебудовні роки, крім того, поява платного навчання після тривалого періоду безкоштовного навчання не одразу знайшла розуміння серед споживачів, що спричинило падіння попиту на освітні послуги взагалі. Проте загальні позитивні тенденції в економіці України позитивно позначилися і на ринку освітніх послуг (стабілізація економічних процесів зумовила зростання заробітної плати і платоспроможності населення, зокрема, крім того, звичнішим у свідомості споживачів став сам процес оплати за навчання)

Зі становленням незалежності України і зміною структури й типу економіки освітня галузь стала відкритою для запровадження нових систем роботи. Насамперед з'являється новий сектор освітньої галузі — приватний, робота якого певним чином спрямована на забезпечення певного рівня прибутковості.

Проте, на практиці процес ціноутворення стикається із проблемами обмежень з боку держави, аналізу конкурентних цін, забезпечення виживання закладу в нових економічних умовах, що швидко змінюються. Особливо загострилася ця проблема в наш час, оскільки практика розширення асортиментної політики нині практично вичерпала себе (на сьогодні в Україні 272 спеціальності,

тоді як у США — 96, у ФРН — 88). При цьому неврегульоване збільшення переліку спеціальностей спричиняє зниження конкурентоспроможності. Як і на будь-якому ринку, функціонування ціноутворення на ринку освітніх послуг виявляється у взаємодії попиту, пропозиції і конкуренції.

Конкуренція. Конкуренцію на ринку освітніх послуг для конкретного навчального закладу створюють як інші навчальні заклади, що надають подібні послуги, так і альтернативні засоби, що задовольняють потреби споживачів у пізнанні: диски, книги, аудіо - і відеозасоби, різноманітні курси та пізнавальні програми у тому подібне. Але ринок освітніх послуг не можна назвати ринком чистої, вільної конкуренції, оскільки регульовальна роль держави у цій галузі залишається досить сильною. Встановлюючи ціну на освітні послуги, кожен навчальний заклад обов'язково враховує середньоринкові ціни, притаманні цьому регіону, оскільки специфіка надання послуг полягає у невіддільності послуги від виробника.

Попит. Досить специфічним на ринку освітніх послуг є попит, що формується із врахуванням ситуації, яка потенційно складеться на ринку через 4—5 років. Крім того, на попит можуть впливати статевий і вікова структура споживачів, сезонність продажу освітніх послуг, діяльність продавців і посередників з реалізації цих послуг, розмір податків, ситуація на ринку робочої сили, міжнародні кризи, політичні і соціальні конфлікти, різкі коливання валютних курсів, участь у міжнародних проектах з питань освіти та виховання, стабільність чи нестабільність економічної ситуації тощо. географічний чинник, що враховує місце розташування навчального закладу. У такому разі на попит впливає і привабливість самого міста для конкретної особи, що робить вибір. Враховуються й зміни цін на ресурси. Досить часто на ціноутворення впливає такий чинник, як імідж та престижність.

Пропозиція. Формується під впливом стану ринку робочої сили, хоча досить часто прорахувати усі аспекти такого ринку неможливо, оскільки йдеться про довготривалий процес. зауважити, що системи ціноутворення й чинники ціноутворення для кожного навчального закладу не можуть бути однотипними. Але у кожному разі успішність навчального закладу залежатиме саме від здатності враховувати будь-які можливі чинники, що можуть впливати на процес ціноутворення.